

ואחר שידוע ומפורסם למאד מאד שרש"י ז"ל תנא דוקא טובא, שהרי רש"י ז"ל כמלה אחת מסלק חבילי קושיות כלשון הרב המאירי ז"ל בהקדמתו למסכת אבות (דף נ"ד), וגם קבלה בידנו שרש"י ז"ל על כל טיפת דיו יושב שבעה נקיים, כלשון הגאון חיד"א ז"ל בספרו שו"ת יוסף אומץ (סימן פ') ובספרו שו"ת חיים שאל ח"א (סימן ע"א אות ג') ועוד פעמים הרבה וכדכתיבנא בס"ד בחיבורי ברית יעקב (סימן א' הערה ט') ע"ש, וקיימא לן: "רש"י דקדק מאוד בלשונו ורמז כמה חידושים בשינוי אות" כדברי רבי משה ן' דאנון ז"ל תלמיד מהר"י אבוהב ז"ל, והביא דבריו הגאון חיד"א ז"ל בשם הגדולים (ערך רש"י דנ"ח רע"ד), והוסיף הגאון חיד"א ז"ל בשו"ת חיים שאל ח"א (סימן מ"ח): "וידוע שרש"י ז"ל דקדק בדבריו מאוד, ובשינוי אות בא ללמד הלכתא גבירתא", ובספרו מחזיק ברכה יו"ד (סימן מ"ה אות ז') כתב: "ורש"י רוח ה' נוססה בו לכתוב תיבה אחת ולהודיע עוצם כוונתו", ובמקום אחר הבאתי בס"ד דוגמאות הרבה שרש"י ז"ל באות אחת מתרץ קושיות ומפרק הויות, ועיין גם במכתבי שכריש ספר הנחמד "ביאורי הכלומר שכרש"י" מה שהבאנו מפי סופרים וספרים כפתגמא דנא עיין שם בארוכה ואכמ"ל.

והנה אחר הקדמה זו יש לי לדקדק בדברי רש"י ז"ל, עיין קידושין (י"ד ב'): "וכי תשיג מוסף על ענין ראשון וילמד עליון מתחתון", ופירש רש"י ז"ל: "וכי תשיג כמוכר עצמו לעובד כוכבים וסמכוה לפרשת מוכר עצמו לישראל וילמד נמכר לישראל מנמכר לעובד כוכבים בהיקשא ובנמכר לעובד כוכבים כתיב מכסף מקנתו" עכ"ל רש"י ז"ל. ויש לנו לדקדק בסיום לשון רש"י ז"ל כאן שנקט וכתב: "וילמד נמכר לישראל וכו' בהיקשא" וכו', והמעין במקרא יראה דלאו היקשא הוא אלא סמוכין הוא, ואמאי רש"י ז"ל כלשון היקשא הוציאה, ובפרט שהוא ז"ל פתח וכתב וסמכוה לפרשת מוכר וכו', ועיין בה.

עד כאן כתבתי לעצמי ביום כ"ח ניסן תדש"מ, ועכשיו רואה אני שאינה הערה, כי נדמה לי שכך דרכו של רש"י ז"ל שלא לדקדק בהא ופעמים קורא לדבר הנלמד ממידת סמוכין בשם היקש, והא ראייה מדברי רש"י ז"ל עצמו שם בקידושין (ל"ד סע"א ד"ה גמירי) שכה כתב: "גמירי מתלמוד תורה דאיתקוש לאהרדי ושננתם לכניך וכתוב בתריה וקשרתם לאות על ירך" עכ"ל, והרי שם בתרי קראי כתיבי, כמפורש במקרא, ואף על פי כן קרא רש"י לזה דאיתקוש קראי להרדי, ולא קאמר רש"י מדסמין קרא לאהרדי ומינה נמי לההיא דקדושין (י"ד ב') דלעיל ודוק.

* * *

אמר הצעיר יעקב חיים סופר גר"ו: עיקרי הדברים האמורים לעיל זכיתי בס"ד וגרפסו בחיבורי כרם יעקב (סימן י"ג אות ט') ובמילואים (שם דף רל"ו) ע"ש. והיום כ"ה ניסן תשמ"ט ראיתי לר"ן ז"ל נדרים (פ"ו סע"ב) שכה כתב: "וכי תימא כיון דהפרה והקמה איתקוש וכדאמרו לעיל (ע"ה א') אישה יקימנו אישה יפירנו, וכן רבי עקיבא לקמן (פ"ז ב') מקיש הפרה להקמה וכו', ההוא קרא גופיה לאו היקשא הוא אלא סמיכותא בעלמא דאישה יקימנו אישה יפירנו", וכתב